
Cagigal era llicenciat en Filosofia i Lletres, doctor en EF per la Universitat de Praga, llicenciat en Filosofia per la Facultat Eclesiàstica de Oña, diplomad en Psicologia, i havia seguit cursos de Teologia i humanitats

CREACIÓ D'UNA PEDAGOGIA DE L'EF

Joan Antoni Prat, professor de centre Barcelona, cap del servei de docència investigació de la DGE de la Generalitat de Catalunya.

Voldria fer una referència de Cagigal respecte dels estudis específicament d'educació física, perquè crec que es molt important. Ell era professor d'educació física per l'Escola de San Carlos, de la Facultat de Medicina de la Universitat Complutense de Madrid; era llicenciat, aquest és el punt més important per a nosaltres —vull dir en vinculació amb el nostre centre— era llicenciat en Educació Física i doctor per la Universitat de Praga. Crec que són les màximes qualificacions respecte de la nostra matèria específica des d'un punt de vista acadèmic que pot tenir José María Cagigal. No sé si l'època o dècada dels 60 als 70 serà considerada històricament com a una època de crisi social a Espanya, durant la qual sorgiren una sèrie de moviments culturals. Parlant avui aquí fonamentalment de Cagigal, quant el seu aspecte pedagògic, jo crec que realment és interessant de resaltar el fet que per al nostre món de l'educació física ell fou l'iniciador d'un nou moviment evidentment cultural. No és fàcil de fer una anàlisi de tota la seva obra, fins i tot de la seva obra pedagògica d'aquest darrers vint anys, ja coneixem la quantitat d'aportació bibliogràfica que té, però jo voldria destacar en aquesta anàlisi tres aspectes: 1) Cagigal en el context de la política educativa —crec que és punt important— 2) Cagigal en la pedagogia: què va representar en el món de l'Educació Física l'INEF, el naixement de l'INEF i el primer pla d'estudis i 3) Cagigal com a professor de les matèries de psicologia i pedagogia de l'educació física i l'esport.

Cagigal en el context de la política educativa de l'esport

Quant al primer punt, Cagigal en el context de la política educativa, diré que els anys 60 qui tenia el patrimoni de l'educació física, a nivell d'Espanya era la Secció Femenina i la Falange, en la seva major part. Tant pel que fa a l'educació física a nivell de les escoles, com pel que fa a la formació específica de quadres que havien d'impartir l'educació física: Academia de Mandos José Antonio, Escola Nacional Femenina de la Secció Femenina, Esco-

Visita de Lord Killanin, aleshores president del COI a l'INEF de Madrid, 1974

la Militar de Toledo, Escola de San Carlos de la Facultat de Medicina de la Universidad Complutense i d'altres escoles menors que donaven títols d'instructors, instructors generals, instructors especialistes, elementals, etc... Cagigal fou el pioner i qui va donar impuls perquè la Llei d'Educació Física i Esport de l'any 61 contemplés la creació de l'Institut Nacional d'Educació Física. Malgrat el lligam que tenia la Delegació Nacional d'Educació Física i Esports amb la Secretaria General del Movimiento, depenent del partit en el govern en aquell moment, ell aconseguí separar de tota intenció política l'escola de l'INEF. Va arribar a forts enfrontaments que va superar gràcies a la seva personalitat dins el món de l'educació física, no tan sols a Espanya sinó a nivell mundial. Aquesta crec que fou l'eina més valuosa que tingué Cagigal a les seves mans. Conscient de la situació política del nostre país, va confirmar i consolidar la seva personalitat en el món de l'educació física, i va arribar als llocs més alts, per exemple a President de l'Associació d'Escoles d'Educació Física, i a molts d'altres càrrecs i responsabilitats al voltant de l'educació física. Es va convertir en el filòsof de l'educació física, no sols a Espanya sinó que fou reconegut, escoltat i seguit arreu del món. Lògicament això era conegut dins les esferes més altes de la vida esportiva del país i el fet de reafirmar-se com a una personalitat en aquest terreny d'indiscutible valor i prestigi mundial, li donava la possibilitat de poder defensar les seves idees sobre l'educació física. Això no vol dir que no tingués problemes, evidentment, sempre hi havia negociacions i de vegades aquestes negociacions eren molt problemàtiques. En Jesús Galilea ho ha posat de manifest quan ha parlat del que va representar en un moment donat l'enfrontament produït per l'inclusió de certes matèries dins l'INEF. D'aquesta manera es consolida l'INEF com a Escola Superior d'Educació Física, però malgrat el seu interès no va aconseguir en aquesta dècada dels 60-70 elevar l'INEF al rang i categoria universitària. Em plau dir que sí que va aconseguir-ho posteriorment quan ja no era director de l'INEF de Madrid però si el representant a les taules de negociacions al Ministeri d'Educació i Ciència -jo en aquell moment era director de l'INEF de Barcelona- i va ser quan es va desenvolupar en la Llei d'Educació Física el Reial Decret d'ordenació acadèmica dels INEF i s'aconseguí el grau universitari mitjançant la llicenciatura d'Educació Física. Crec que ell va ser la persona que amb més afany va lluitar durant aquests vint anys; jo vaig ser simplement un suport en aquell moment a la taula de negociacions, un suport quant a aconseguir aquesta llicenciatura i culminar una obra que en certa manera havia començat o estava començada. Les escoles d'Educació Física existents en aquell moment eren considerades com a escoles col·laboradores de l'INEF encara que ell, des de l'INEF no va voler tenir una incidència directa sobre totes elles. La que, en un principi, es va vincular més va ser la de la Facultat de

Medicina: l'Escola de San Carlos de la Complutense, en la qual recordo perfectament el doctor Legido com a responsable. Molts dels alumnes que assistien a la Facultat, també venien a l'INEF a rebre les matèries específiques que en aquella època s'estaven donant. La segona d'elles va ser l'escola femenina de La Almudena, on féu que la majoria dels professors de l'INEF ho fossin també de l'Almudena. Respecte de l'Academia de Mandos, haig de fer constar una certa hostilitat en les relacions, però l'inici de l'INEF va condicionar un canvi del seu programa en les matèries d'educació física, i s'adaptà també a les matèries que aparegueren dins del currículum de l'INEF.

L'estructuració del currículum acadèmic dels INEF

El segon aspecte de la visió pedagògica de Cagigal va ser confeccionar el currículum acadèmic, el currículum de matèries que havien de formar el pla d'estudis de l'INEF. Crec que eren sis departaments amb matèries anomenades fonamentals en aquell moment: psicopedagogia, fisiologia i anatomia, jocs i esports, gimnàstica, educació física de base i biomecànica. És a dir, tots els caps de Departament, els professors de les matèries fonamentals, eren professors d'educació física, i, fet curiós, eren professors d'educació física de l'Escola de Medicina de San Carlos. Dos departaments dels que he citat eren dedicats a ciències aplicades, un a mèdiques i l'altre a socials. Els altres quatre eren departaments específics en el món de l'educació física. En aquests departaments es considerava bàsic l'estudi del moviment, element constant dins l'educació física i també del fenomen esportiu.

Aquí és on hi havia la base de la filosofia que va intentar transmetre a tots: en primer lloc, en el seu sentit de domini del propi cos i en segon lloc, l'home adaptat mitjançant el seu cos al medi que l'envolta. En el primer cas, i són paraules seves, s'ha d'aprofundir en l'estudi i realització d'aprenentatges, desenvolupament d'habilitats i destreses corporals en el sentit de millorar o adequar el cos dins les limitacions genètiques i això ho aconseguim fonamentalment per la millora de les capacitats motores i perceptives-motores, que fan l'home per un costat més ràpid, més fort, més resistent i per l'altra més coordinat, que té una imatge de si mateix real i coneix les seves pròpies limitacions. En el segon cas, quant a aquesta filosofia que Cagigal ha escrit i ens ha deixat, es tracta de l'home adaptat mitjançant el seu cos al medi que l'envolta. Segons Cagigal va ser una constant preocupació que ell definia, de forma general, com el moviment intel·li-

***Li apasionava la música
i al llarg de la seva vida
va participar a diverses corals***

A la fotografia: Concert a Sant Sadurn d'Anoia, maig 1983. Coral
Nuestra Señora de las Nieves

gent cercant l'adaptació a un espai i la integració a un món social. El primer aspecte cerca l'adquisició d'una millor integració humana, primer amb el seu propi cos, cosa que s'anomena "propiocepció", després a l'espai i objectes exteriors, és a dir, la "exterocepció", fent que aquell espai percebut sigui conscient, intel·ligent, acceptat, viscut íntegrament com a home. És a dir, que sigui moviment humanitzat. Crec que aquesta és la perspectiva pedagògica més important sobre el moviment, sobre el context d'educació física o sobre el moviment com a acte recreatiu. Així va estar present tant en el currículum general de matèries dins l'INEF com també en la formació específica de les persones que d'allà varen sortir, —o almenys aquest va ser l'intent—. Tractar d'aprofundir dins el terreny més pràctic de l'educació física. Respecte de l'home, en el seu sentit del domini del seu propi cos, és estudiat fonamentalment pels departaments de jocs i esports, gimnàstica i biomecànica. Quant a l'home adaptat mitjançant el seu propi cos al medi que

l'envolta, és estudiat pel departament d'educació física de Base. Jocs i Esports havien d'aportar l'evolució del joc i de l'esport com a destreses i millores de capacitats físiques i coordinar tots els esports considerant-los com a un medi d'aquest, al servei, en aquest cas, de l'educació física.

Per no allargar-me més voldria tractar una mica del seu aspecte, ja més personal, ja més dins de la pròpia matèria, com es la Psicologia de l'Esport... un dels aspectes que recordo amb més grat va ser l'estudi que ell ens va aportar mitjançant la psicologia evolutiva del desenvolupament del nen, cercant el condicionament pels programes que havien d'elaborar dins l'educació física. Aquest tema pot semblar ampli, és molt ampli, molt exhaustiu, però entenc que els que van participar-hi en aquell moment el van viure amb molta profunditat i ens van arribar a plantejar com un programa d'educació física havia de tenir el seu suport, en aquest cas, en una ciència com era la Psicologia.